

*Лановюк Людмила Петрівна,
кандидат історичних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України (м. Київ, Україна)*

«АФРИКАНСЬКА СТРАТЕГІЯ» УКРАЇНИ

До повномасштабного вторгнення Росії Африканський материк не був серед пріоритетів зовнішньої політики України. Після розпаду СРСР усі дипломатичні установи на континенті успадкувала Москва. Києву ж довелося будувати стосунки з Африкою з нуля. Контакти з країнами регіону активізували лише після повномасштабного вторгнення. Проте, рівень присутності України на континенті все ще недостатній.

До 1994 р. більшість країн Африки визнали незалежність України й установили дипломатичні відносини, однак Київ відкрив посольства лише в Єгипті, ПАР, Тунісі й у Гвінеї (останнє 2012 р. закрили через переворот і

міжнародну ізоляцію хунти), спираючись на пріоритетні партнерства в торгівлі: Єгипет і Туніс імпортували українське зерно, ПАР – олію, з Гвінеї імпортували боксити. Упродовж 1998-2004 рр. Україна відкрила ряд нових посольств, зокрема: в Алжирі, Марокко та Лівії (його евакуювали до Тунісу 2015 р.). Загалом, дипломатичні зусилля сфокусували на Північній Африці, куди Україна експортує значну частку зернових. Залишок дипломатичних ресурсів спрямували на Субсахарську Африку, відкривши посольства лише в Нігерії, Кенії, Ефіопії, Габоні (у 2012 р. перенесли до Сенегалу) й Анголі. Ці країни відіграють важливу економічну й політичну роль на континенті, проте присутності тільки в них недостатньо. Отже, до повномасштабного вторгнення Україна мала посольства лише в десяти з 54 країн Африки. Зрозуміло, вони не могли якісно представляти інтереси держави на континенті. До того ж роботу на африканському напрямку українські дипломати не вважали престижною. При цьому формати співпраці з країнами континенту не обмежувалися дипломатією: українські фахівці будували на континенті промислові підприємства й об'єкти енергетики, школи й лікарні, постачали техніку для промисловості й сільського господарства, озброєння та військову техніку для армій, в українських вишах здобули освіту чимало африканських студентів. Українські військові брали активну участь у миротворчих місіях ООН, зокрема: в Анголі, ДР Конго, Сьєрра-Леоне, Ліберії, Ефіопії, Еритреї, Судані, Кот-д'Івуарі й Малі. У 2021 р. ухвалили «Стратегію зовнішньополітичної діяльності України». Про Африку, як окремий регіон, навіть не згадали – лише разом із Близьким Сходом. Утім згодом визнали, що недооцінили Африку, і пообіцяли розширювати можливості для експорту й збільшувати дипломатичне представництво.

З початком російського вторгнення в української дипломатії з'явився новий напрям роботи – ізоляція Росії. Варто відмітити, що за цей період Україна досягла більшого прогресу у відносинах з африканськими країнами, ніж за попередні 30 років. Президент В. Зеленський провів переговори з двома десятками очільників країн Африки, міністр закордонних справ і парламентські делегації відвідали півтора десятка держав, МЗС анонсувало відкриття 10 нових посольств на континенті.

Важливу роль у покращенні позицій України на континенті має гуманітарний проєкт *Grain from Ukraine*, у рамках якого африканські країни отримали сотні тисяч тонн зерна, що різко контрастує з діями Росії, яка знищує українські елеватори й портову інфраструктуру, а також намагається заблокувати експорт зерна. Однак, чимало держав Африки віддають перевагу нейтралітету, й одна із причин – Україна не має важелів впливу, насамперед економічних. В Африці Україна все ще дуже обмежено присутня та майже не просуває економічних проєктів. І вона має запропонувати взаємовигідну економічну співпрацю, а не лише публічну дипломатію, для досягнення ефективного результату. Варто ініціювати угоди про зону вільної торгівлі з найбільшими потенційними ринками: Нігерією, Ефіопією, Кенією, Єгиптом, ПАР, Алжиром, Марокко, Тунісом – й угоди про преференційний режим торгівлі з Африканським Союзом після введення в дію Африканської континентальної зони вільної торгівлі та з Економічним співтовариством країн Західної Африки.

Розширення експорту українських товарів та послуг в Африку може значно послабити повоєнну економічну кризу й навіть стати важливим фактором майбутнього зростання. Тому потрібно збільшувати дипломатичну присутність в Африці та стимулювати активність українських компаній на континенті.

У довгостроковому майбутньому, щоб зміцнити економічні позиції в Африці, Україні варто диверсифікувати структуру експорту товарів і послуг. Варто відходити від сировинної та збільшувати кількість товарів і послуг з високою часткою доданої вартості. Зокрема, експортувати не лише зернові, а й сільськогосподарську техніку й добрива, сприяти модернізації сільського господарства країн континенту, які на тлі російської агресії акцентували, що потребують самозабезпечення продовольством.

До повномасштабного вторгнення в українських ВНЗ навчалися тисячі студентів з Африки, здебільшого на медичних та технічних спеціальностях. Варто розглянути можливість відкрити філії наших університетів в Африці. Величезна прогалина – в Україні немає жодного університету, де вивчали б суахілі, що є міжнародною мовою в Африці. Та й у МЗС загалом відчутний брак африканістів.

Високий потенціал має експорт, обслуговування та ремонт військової техніки й обладнання. Африка активно купує зброю, зокрема в Росії, а після війни Україна може спробувати витіснити її із цих ринків.

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
УКРАЇНИ**

**Гуманітарно-педагогічний факультет
Кафедра міжнародних відносин і суспільних наук**

**ІНСТИТУТ ПОЛІТИЧНИХ І ЕТНОНАЦІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ім. І.Ф. КУРАСА НАН УКРАЇНИ**

ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ НАН УКРАЇНИ

ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ

**ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОГДАНА
ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

ЯГЕЛЛОНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (Республіка Польща)

ФОНД ГЕРДИ ХЕНКЕЛЬ (Німеччина)

УНІВЕРСИТЕТ МАЙНЦА ІМЕНІ ЙОГАННА ГУТЕНБЕРГА (Німеччина)

КАГУЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ П. ХАШДЕУ (Молдова)

МУЗЕЙ КАРОЛЯ І В БРАЇЛІ (Румунія)

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«УКРАЇНСЬКА ДИПЛОМАТІЯ:
СТАНОВЛЕННЯ, РОЗВИТОК ТА ПЕРСПЕКТИВИ»**

10 квітня 2025 р.

м. Київ

Українська дипломатія: становлення, розвиток та перспективи / за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 10 квітня 2025 р. Київ, 2024. 357 с.

Збірник наукових праць укладено за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції «Українська дипломатія: становлення, розвиток та перспективи», яка була організована кафедрою міжнародних відносин і суспільних наук гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України 10 квітня 2025 р. Наповнення рубрик синхронізовано з основними напрямками роботи конференції і охоплює широке коло питань щодо витоків, традицій, розвитку та перспектив української дипломатії; аналізу стану дипломатії в умовах сучасних глобальних викликів та стратегічних пріоритетів світової, європейської та вітчизняної дипломатії в умовах російсько-української війни.

Видання розраховане на науковців, викладачів, аспірантів, студентів, а також усіх хто цікавиться питаннями сучасних міжнародних відносин та розвитку української дипломатії.

Рекомендовано вченою радою гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України (протокол № 10 від 16.05.2025 р.).

Редакційна колегія:

Ткачук В.А., д-р екон. наук, проф. (голова);
Ніколаєнко С.М., д-р пед. наук, проф. (співголова);
Тонха О.Л., д-р сільгосп. наук, проф. (голова);
Любовець О.М., д-р істор. наук, проф.
Харченко С.В., д-р філол. наук, проф.
Хвіст В.О., канд. іст. наук, доцент

Відповідальна за випуск докт. іст. наук, проф. Любовець О.М.

Тези подано в авторській редакції.

Автори тез відповідають за достовірність викладеного матеріалу, за правильне цитування джерел, посилання на них та інших відомостей.

Передруковувати опубліковані в збірнику наукових праць матеріали дозволяється тільки за згодою авторів.